

cunq; eò loci fuerunt, unde uocem exaudire potuerant.
Vitruuius: Quò loci describuntur lineæ.

¶ IURARE conceptis uerbis. Periuurare.

*v. scdm præptā formaz
verborū iurare.*

Iurare conceptis uerbis, & periuurare, modus est loquendi
apud ueteres. Formula enim quædam iuramento propone
batur certis notatis uerbis, in quam iurandum esset: quan
doq; absolute conceptis iurare dicebatur.

Plautus in *Asinaria*: Vbi uerbis cōceptis sciens libenter per
iuraris.

Idem in *Cistellaria*: At ille conceptis iurauit apud matrem
meam.

Idem in *Mercatore*: Cōceptis uerbis iam iusiurandū dabo.

Idem in *Trunculento*: Quid si me iubeat intromittere? con
ceptis me non facturum uerbis iurem?

Idem in *Bacchidibus*: Ego iusiurandū cōceptis uerbis dedi.

Cicero pro *Aulo Cluentio*: Dixit se scire illum uerbis conce
ptis peierasse.

¶ IURARE in uerba.

Iurare in uerba: id est quod iuramento promittere, seruare
ea, quæ uerbis conceptis essent promissa: modus est ita lo
quendi.

Horatius: In uerba iurabas mea.

Idem: Nullius addictus iurare in uerba magistri.

¶ IMPINGERE.

Non est impingere quod adscribere, aut attribuere, ut
nonnulli insulse uolunt: sed in faciem, aut oculos ia
ctare, ut infra.

Cicero de *Tusculanis*: Huic calix mulsi impingendus est, ut
plorare

plorare desinat, aut aliquid eiusmodi.
Idem ad Atticum: Impegit formulam Scaptio.
Vergilius: Impingeret agmina muris.

¶ INFANTIA

Infantia non pro ætate solum, sed pro dicendi inscitia ab
ueteribus illis ponebatur.

Cicero Attico: Omnino accusatoris incredibilis infantia,
Idē pro Cluentio: Si nihil dixissem, ne infantissimus: si mul-
ta in eiusmodi causa dixissem, ne impudentissimus existi-
marer.

¶ IMPRESSIO.

Quid sit impressio, diu, multumq; meditans, cū apud
nonnullos reperissem impressionem factam esse, ad-
ductus sum ut id esse crederem quod impetū, quod quasi
per impressum terrorem fiat.

Varro libro secundo rerum rusticarum: Hostes se arbitrati
occasionem habere uictoriæ, impressionem facere cœpe-
runt in castra.

Idē de lingua latina: Piso in Annalibus scribit, Sabino bel-
lo, quod fuit Romulo & Tacio, uirum fortissimum Metiū
Curtium Sabinum, cum Romulus cum suis ex superiore
parte impressionem fecisset, Curtium in locum palustrem
qui tum fuit in foro, anteq; cloacæ sint factæ, secessisse,
atq; ad suos in Capitolium recepisse, ab eo lacum inuenis-
se nomen.

Cicero pro Lutio Flacco: Nō igitur impressio, nō occasio, nō
uis, non tempus, non imperium, non secures ad injuriā fa-
ciendam Flacci animum impulerunt.

Hircius in cōmētarijs: Vt omniū multitudine in fines Suesionū, qui Remis erāt attributi, facerēt impressionem.

Ibidem: Cæsar equitū turmas suorū iubet in hostiū equitatum, qui ad oppidū in statione erat, facere impressionē.

Ibidem: Quo facto, sui sublatis uniuersi in hostes impressione facta in fugā aduersarios dederunt.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Postq̄ impressionē sensere ex aduerso factam, & ante oculos micare gladios.

Ibidem: Duo extra ordinē milia, quæ in sinistrū cornu Romanorū in ipso certamine impressionē facerēt, tenuere.

Ibidem: Impressione una totū equitatū fudere.

Ibidem: Repetendo signo primā impressionē factam.

Ibidem: Reintegrato clamore secuti dant impressionem.

Ibidem: Dein ualida impressione pulsi terga uertunt.

Ibidem: Non ferentes impressionem Latinorum, se ad Principes rettulere.

INIRE gratiam. *frütschap beygen by ymāde.*

Inire gratiam, inire rationem, inire Magistratum, inire cōsiliū, inire pugnam: modi sunt loquendi Romano candore conditi, & memoriæ maxime mandandi.

*1. fauorē & amicitia adipisci
apud aliquem*

INIRE gratiā: & cum præpositione a, uel ab.

Plautus in Curculione: Inibis à me solidā, & grandē gratiā.

Idē in Trinūmo: Hoc pacto ab illo inibis summā gratiam.

Idē in Asinaria: Bene herde facitis, & à me initis gratiam.

Idem in Stico: Nūc me gratiā abs te inire uerbis nihil desy-
1. obtinere, adipisci

Idem in Mostellaria: Eandem ^{adipisceris} inis gratiam.

Idem in Cistellaria: Hanc ^{adipiscar} inibo gratiam ab illis.

Ibidem

Ibidem: Et eo à me magnam iniſtis gratiam. *v. a me magnā amici^{as} adepti eſtis*

Ibidem: Si eam demonſtret, ineat magnam gratiam.

In Epidico: Si iſtunc hominē, quem tu quæritas, tibi cōmoſtraſſo, ecquam abs te inibo gratiam? *+ ecce quā a te obtinebo amicitiaz.*

Terentius in Adelphis: Ego lepidus in eo gratiam.

Idem in Eunuchis: Adibo, atq; ab eo gratiam hanc, quā uideo uelle, inibo.

Idem in Ecyra: Vt gratiā ineat ſine diſpendio ſuo.

Cicero Seruio Sul. Gratiā quoq; nos inire ab eo defendenda pace arbitrabatur.

Idem de Officijs: Sin erunt merita, ut nō ineunda, ſed referenda ſit gratia, maior quædā cura adhibenda eſt.

Idem in Verrem: Nemo erat uolūtarius laudator Præturæ tuæ, defenſor periculorū tuorum: præſertim cum inire à populo Romano gratiam poſſet nemo.

Ibidem: Vt idem Pompeius non ab homine ſolum, ſed etiam à prouincia tota ſe huius abſolutione inire gratiam arbitraretur.

Cæſar in commenta. Qui ſe ſummā à Cæſare gratiam inituros putarent.

Titus Liuius de bello Macedonico: Apud Regem gratiam initam uolebant.

Idem de bello Punico: Gratiam magnam apud Anibalem inituros.

Idē de bello Macedonico: Vt dū liceret gratiā inirent.

INIRE rationem. *zait vynden.*

Cato de re ruſtica: Vbi ea cognouit, rationem inire oportet operarum, dierum.

Cicero in Verrem: Mihimet ineunda ratio, & uia reperiēda est, qua ad Aproniū, siue adeo qua ad istius ingentem, immanemq; prædam possim peruenire.

Idem Rufo: À me inita ratio est, quam quidem omnes non solum probant, sed etiam laudat.

Idem Ser. Sul. Adiuues, in easq; rationem, quemadmodū illa mulier Romam perducatur.

Idē contra Rullū: Inietur ratio quæstus de uestra pecunia.

Cæsar in commentarijs: Vt quo primum curreretur, aut cui rei ferretur auxilium, uix ratio iniri posset.

Titus Liuius ab urbe condita: Ab eodem inita ratio est.

Ibidem: Inita tandem ratio est, ut quod uiribus deerat, arte æquaretur.

Ibidem: Ne oppugnandi certa ratio iniretur.

Ibidem: Haud facile inibatur ratio iubendi.

Ibidem: Inita ratione minuendi eius.

Ibidem: Vix se rationem inire posse, utrum à se audacius, an fugacius ab hostibus geratur bellum.

Idem de bello Punico: Rationem inijt, qua Senatū seruaret.

Ibidem: Ne tantum bellum efficerent inibatur ratio.

Ibidem: Se aliquam rationē inituros, quomodo ab Hispanis sumant.

Idem de bello Macedonico: Atq; ego nonnullarum cupiditatum, nec causam quidem, aut rationem inire possum.

¶ INIRE consilium. *zaitflaegen*

Cicero ad Brutum: Consilia inire cœpi Brutina planè.

T. Li. de bello Punico: Inde consilia inire cū genero cœpit.

Idē ab urbe con. Qui regni recuperandi consilia inissent.

Caesar

Cæsar in commen. Vnà cum Ambiorige consilium inierat.

¶ INIRE pugnam, & prælium. *strijt bestaen.*

Plautus in Amphitrione: Antec̄p̄ cum Taphīs à te pugna sit inita.

T. Liuius de bello Punico: Tētata uerius pugna, c̄p̄ inita est. Idē ab urbe cōdita: Hoc ultimum utrinq; initum, finitumq; est prælium.

¶ INIRE urbem. *est stat ynkomen*

Titus Liuius ab urbe condita: Vt ouans sine militibus urbē iniret.

Ibidē: Triumphantes uictore cum exercitu urbem inierunt.

¶ INIRE consulatum. *borzmeister worden*

Titus Liuius ab urbe condita: Consulatum ineunt.

¶ INIRE numerum interfectorum. *dē tael of de mēnichte erlagen & zplacgf.*

Idem de bello Macedonico: Numerus interfectorum haud facile iniri potuit.

¶ INIRE interregnum.

Idem ab urbe condita: Tertio die, c̄p̄ interregnum inierat, cōsules creat.

¶ INIRE epulas. *tem eten gaen*

Cicero in secundo de legibus: Sequebantur epulæ, quas inibant propinqui coronati.

¶ INIRE conuiuium. *to gaste kōmen*

Idem in Verrem actione sexta: Quo cum inirem conuiuū, nemo unq; nisi turpis, impurusq; uoluisset.

¶ INTENTARE mortem, manus.

Intentare mortē, intētare manus, modo loquēdi elegantissimo ueteres illi frequenter usi sunt: id enim significat quod

quod mortē cōminari, manus ferè iniicere.

Cic. pro Milone: Intentauit uero seruos? nō arma, nō uim?

Ibidem in Tusculanis: Is ardentēs faces intentat.

Vergilius: Præsenteſq; uiris intentant omnia mortem.

Ouidius in Metamorphosi: Conataēq; loqui, & magno clamore proteruas Intentare manus.

Cicero pro Milone: Itaq; quādo illi⁹ postea fida illa, quam à Catilina acceperat conqueiuit? hæc intentata nobis est, huic ego uos obijci pro me non sum passus.

Asconius Pedianus: Circūuenti sunt ante tribunal eius accusatores, à notis operarum ducibus: ita ut mors intentaretur, si mox non desisterent.

Ti. Li. ab Vrbe cōdita: Prænestinis iam intētari arma.

Ibidem: Dictatorum fulmen in se intentatum.

Ibidē: Virgas & secures uictoribus intentari.

Ibidem: Gladij etiam plerisq; intentati.

Idem de bello Macedonico: Cum intētassent magis quàm inissent certamen.

Hircius in cōmentarijs: Et ei manus intentare cœperunt?

¶ INSTAR.

I Nstar absolute, & sine genitiuo aliquando pro exemplari ponitur.

Vergilius: Tantum instar in ipso est.

Vulpianus de noui operis nunciatioſe, lege, Stipulatio: Si proponatur instar quoddam operis, quasi facies quædam facti operis.

¶ IACERE ad pedes, prouolui, procūbere, ad pedes, ad genua.

¶ Iacere ad

IAcere ad pedes, prouolui ad pedes, procūbere ad pedes,
 & ad genua, eleganter optimi illi autores dixerunt.
 Cicero in Verrem: Mihi ad pedes misera iacuit.

INCIDIT mihi.

Terentius in Andria: Nam qui tibi isthæc incidit suspitio?
 Cæsar in cōmentarijs: Tantus terror incidit eius exercitui.

IURE tuo. Iure meo.

IVre tuo, iure meo, pro tuo iure, pro meo iure: id est quod
 multi infulse dicunt: Tuo modo, meo modo, ad uolunta-
 tem tuā, ad beneplacitum: & alia, quæ non tam audire, q̄
 commemorare pudet.

Cicero in Oratore: Pro meo iure sumo.

Idem Cælio: Ut ad te familiariter, & quasi pro meo iure scri-
 berem.

Idē Attico: Itineris nostri causa fuit, quod nō habebā locū,
 ubi pro meo iure diutius esse possem, q̄ in fundū Sicæ,

Idem de finibus bonorū & malorū: Satis ne uobis uideor
 pro meo iure in uestris auribus cōmendatus?

Idem pro P. Sextio: Quare moneo uos adolescētiores, atq̄
 hoc meo iure præcipio.

Idem in Verrem: Meo iure enim contendam.

Vulpianus de damno infecto, lege, Proculus: Si iuxta mea
 ædificia habeas ædificia, ea q̄ iure tuo altius tollas.

Cicero Seruio Sulpitio: Ut si quid tibi opus sit, ne dubitent
 mihi iure sua denunciare.

Idē Cælio: Sed si esset aliqua dissimilis istius, quæ se oibus
 prouulgaret, quæ haberet palàm decretū semp aliquē, cui⁹
 in hortos, domū, Baias iure suo libidines oīm cōmearent.

D Idem in

Idē in Verrem: Quem iure suo adire, aut appellare posset.
 Neratius de usufructu: Vsufructuarius nouum tectoriū pa-
 rietibus, qui rudes fuissent, imponere nō potest: quia tam-
 etsi meliorem excolendo ædificium dum causam facturum
 esset, non tamen id iure suo facere potest.

Cicero pro lege Manilia: Præsertim cum iam suo iure Po.
 Ro. in homine suam autoritatē, uel contra omnes qui dis-
 sentiunt possit defendere.

Idem pro Aulo Licinio Archia Poëta: Earum rerum omni-
 um, uel in primis hic Aulus Licinius fructum à me repe-
 re propè suo iure debet.

Ibidem: Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat
 Poëtas.

Idē pro Sexto Roscio Amerino: Tametsi meo iure possum.
 Idem in Anto. Venio nunc ad reliquos consulares, quorum
 est nemo (iure meo hoc dico) qui non mecum habeat ali-
 quam coniunctionem gratiæ.

INSTRVERE hortos, nauem, fundum, domum.

Hunc quoq; loquēdi modum antiqui suis scriptis uenu-
 stissime interseruerunt. Dicebant em̄, instruere hortos,
instruere nauē, fundum, domū, & huiusmodi: quo nihil ali-
 ud significatur, q̄ cōparare in hortis necessaria, in nauis, in
 fundo, domi: ut nihil quod usui, aut ornamento sit, illis desit.
 Cicero de officijs: Emit hortos, & emit instructos.

Iulianus ad legem Rhodiam, de iactu, lege, Nauis aduersa:
 Hic enim sumptus instruendæ magis nauis, q̄ seruanda-
 rum mercium gratia factus est.

Scauola de Peculio, lege, Filiofamilias: Cui ex hæredibus
 prædia

*Instruere penū, prouāde
 bestellen.*

prædia prælegauit, ut instructa erant cum seruis.

Idem eo titulo, lege, Vni ex hæredibus prædia legauit, ut instructa erant cum seruis, & cæteris rebus, & quicquid ibi esset.

Vulpianus locati & conducti, lege, Si addes: Dolia utiq; colono esse præstanda, & prælum, & trapeta instructa funibus, si minus dominum instruere ea debere.

Idem de uerborum significatione, lege: Instructam autem tabernã sic accipimus, quæ & rebus, & hominibus ad negotiationem parata constat.

Iabolenus de fundo instructo, lege: Si cui fundum & instrumentum legare uis, nihil interest quomodo leges fundum cum instrumento, an fundum & instrumentum, an fundũ instructum.

Scæuola eo titulo, lege: Nepoti legauerat prædia, quæ regiõe certa habuerat, ut instructa sunt cū uino, grano, calēdario.

Vulpia. eo. titulo, lege, Quæsitum: Et Sabinus libris suis ad Vitellium scribit fatendũ esse, plus esse, cum instructus fundus legatur, q̄ si cum iustrumẽto. & subdit: Proinde si fundus sit instructus legatus, & supellex continebitur, quæ illic fuit usus ipsius gratia. & subdit: Idem respondit, instructis horreis legatis, etiam uina quæ ibi fuerunt, quo dominus esset instructior contineri: Aliud esse si horrea ibi habuit, unde instruebatur, uel in urbe, uel in alijs prædijs.

Pompo. eodem titulo, lege: Si ita testamento scripsit, quæ tabernarum exercendarũ & instruendarum pistrini, cautionæ causa facta, paratãq; sunt, do, lego.

Scæuola eo. titulo, lege, Prædia: Fundũ legauit in hæc uerba:

D 2 Sempronio

Sépronio fratri meo hoc amplius fundos meos, ita ut instructi sunt Cassianū Meuianū cū suis salictis & syluis. Idem eo titulo, lege: L. Titius fundum uti erat instructus legauerat.

¶ ITEM, & Ita.

NIl uulgatius est particula Item, at interior latet sensus, quo dici non potest, q̄ eleganter usi fuerint perfecti illi autores. ex infrascriptis locis discrimen quod sit eo in aduerbio, late patebit. Meo tamen iudicio id quandoq; significat quod ita, quandoq; quod autem, quandoq; quod similiter.

Plau. in Aulularia: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te esse hominem diuitem, factiosum, Me ^{ita} item esse hominem pauperum pauperrimum. _{similiter}

Terentius in And. Sed postq̄ ^{similiter} amans accessit ad eam, premium pollicens unus, & item alter.

Cicero in Oratore: Nam omniū magnarū artium sicut arborū altitudo nos delectat, radices, stirpesq; non item. ^{ita}

Ibidē: Ita fit ut nō itē in oratione, ut in uersu numer⁹ extet.

Idem in arte Rhetorica: Inferius non item. ^{ita}

Ibidem: Quæ omnia item uti contraria rerum bonarū in rebus uitandis reperiuntur.

Idem in Acade. Non enim fortuito hunc artificē dicemus esse, illū negabimus. Sed cū alterum ^{ita} percepta & comprehensa tenere uideamus, alterum non item.

Idem in Tuscu. Sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item.

Idem: In libera seruauit, in libero non item. ^{ita}

Idem

Idem in Catilinam: Deinde item accersitur L. Statilius.

Idem de diuinatione: Qui magis anguibus q̄ lacertis: q̄ muribus: quia sunt hæc quotidiana: angues non item.

Idem in Rullum: Sed quæro à te, putés ne si populus iusserit me tuum, aut item te meum seruum esse, id iussum ratum, aut firmum futurum?

Vitruuius: Non enim ut Babylone abundātes liquido bitumine pro calce, & arena, & cocto latere, factum habēt murum: Sic item possunt omnes regiones, seu locorum proprietates habere tantas eiusdem generis utilitates.

Cicero in Tusculanis: Sic illi in morbum & incidūt tardius, & recreantur ocys, hebetes non ita.

Idem in Verrem: Faciebant hoc idem in cæteris ciuitatibus grandes natu matres, & item paruuli liberi miserorum.

¶ IN rem esse, ex re tua, è dignitate, è Republica.

VRarem nihil me in uita suauius his flosculis odorari, quos è diuersis lectionibus, quasi è topiario quodā opere collegi. Nam inter cætera quanto candore renitet illud,

Ex re tua, è dignitate, è Republica, interdum iucunda uarietate intermixtum, In rem tuam, in rem meam, quod non

tamē in Rempublicam itē dicitur: quandoq; sine pronomine absolute, in rem: ut palàm sit certum quendam modum loquendi, eumq; statum ac fixum apud ueteres illos esse, qui orationem ueluti quoddam solis iubar illuminet.

Plautus in Pseudolo: Quasi quid in rem sit possimus noscere.

Idem in Aulularia: Quod in rem esse utriq; arbitremur.

Ibidem: In rem hoc tuam est.

D 3 Ibidem:

*Vel tua utilitas.
Ex re tua, .i. p. utilitate tua.
Ex dignitate tua, .i. ad dignitate.
Ex repub. .i. p. republica.*

In rem esse. .i. utile esse.

.i. utile

Ibidem: Hæc tu eadem, si cōfiteri uis, in rem tuam feceris.

Ibidem: Istud in rem utriq; est maxime.

Idem in Amphitrione: Quæ maxime in rem uestram cōmunem sient.

Idē in Menechmis: Alij sunt ita, ut in rem esse ducunt suam.

Salustius in Catilina: In rē fore credēs uniuersos appellare.

Terentius in Phormione: Non hercle ex re istius me instigasti.

Idem in Ecyra: Neq; enim est in rem nostrā, ut quisq; amator nuptijs lætetur.

Cicero Attico: Summa erit hæc, statues ut ex fide, fama, rēq; mea uidebitur.

Idem Bruto: Facis ex tua dignitate, & ex Republica.

Eidem: Si minus id commodo Reipubli. facere posses, siue non existimares ex Repu. esse.

Eidem: Ea tu si arbitrarere utile fore, & ex Repub. esse, persequere bello Dolobellam.

Salustius in Catilina: Certe scio quæ studio dixerit, è Repu. dixisse.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Ad comparanda ea, quæ in rem opus erant tempus habuit.

Ibidem: Faceret quod è Repub. fidēq; sua duceret.

Idem de bello Macedonico: Nec cogitaret modo, imperaretq; quæ in rem essent, sed pleraq; ipse transigeret.

Ibidem: Loquēdo plura, quæ in rē nō essent die consumpto.

Ibidem: Hortatur, imperat quæ in rem sunt.

Idē de bello Punico: Ut si è Repub. censeret esse, ueniret.

Ibidem: Vtrūq; inquit è Repub. fuit patres conscripti.

¶ Informare

¶ INFORMARE. *formā inducere.*

- B** Onam partem in Latinitate obtinet hoc quoq; uerbū Informare: præteritum quidem à multis, aut non obseruatum. Est enim informare, rem aliquā inchoare, nec omnino perficere, sed principium operi quodammodo informe, & impoliturum dare: ut si figulus aut uasculum fingere, aut faber statuam dolare cœperit, ut infra clarius patebit.
- Varro de lingua Latina: Quæ uideretur analogia in oratione, & quas haberet species, & quæ de ijs sequenda uideretur, ut breuiter potui, informauī.
- Cicero Attico: Quod si ista nobis cogitatio de triūpho iniecta nō esset, quam tu quoq; approbas: ne tu haud multum requireres illū uirū, qui in sexto libro informatus est.
- Eidem: Hæc est informata adhuc cogitatio,
- Eidem: Tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata.
- Idem de Oratore: Referamus nos igitur ad eū, quē uolum⁹ inchoandum, & eadem eloquentia informandum.
- Ibidem: Ac primum informāndus est ille nobis, quem solum quidam uocant Atticum.
- Ibidem: Valentiorum hæc laterum sunt, nec ab hoc quē informamus, aut expectanda, aut postulanda.
- Ibidem: Verum ego nō solum arbitrabar his præsertim audientibus à me informari oportere, qualis esse posset is qui habitaret in subsellijs.
- Ibidem: Vnius uerbi imagine totius sententiæ informatio.
- Ibidem: Atq; ego in summo Oratore fingēdo talem informabo,

mabo, qualis fortasse nemo fuit.

Idē pro P. Quintio: Neq; tamē tam uerba multa faciā, pro-
pterea quod & ab illo, qui añ dixit, iā informatā causa est.

Idem pro P. Silla: Ut dicitis, informat ad hoc adumbratum
iudicium filij.

Idem de finibus bonorū & malorū: Dicitis informari non
posse uirtutē, si quicq; nisi quod honestum sit numeretur.

Ibidem: Et summatim quidem hæc erant de corpore, ani-
móq; dicenda: quibus quasi informatū est, quod hominis
natura postulat.

Idem de natura deorū: Magnā turbam cōgreget ignotorū
deorum: atq; ita ignotorum, ut eos ne coniectura quidem
informare possimus: cum mens nostra quiduis uideat co-
gitatione posse depingere.

Ibidem: Quæ enim nobis natura informationem deorum
ipforū dedit, eadem insculpsit in mentibus.

Vergilius: His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat.

Cicero pro Aulo Licinio: Nā ut primū ex pueris excessit Ar-
chias: atq; ab ijs artibus, quibus ætas puerilis ad humani-
tatem informari solet, se ad scribendi studium contulit.

¶ IUBEŌ te bene ualere, habere bonū animū, saluere.

Iubeo te bene ualere: iubeo te habere bonum animum:
Iubeo saluere: modus est loquendi elegantissimus, & ferè
iam ubiq; ac passim neglectus.

Plautus in Persa: Iubeto habere animum bonum.

Idem in Asinaria: Saluere iussi Libanum libertum.

Cicero Attico: Dionysium iubeo saluere.

Ibidem:

Ibidem: Dionysium uelim saluere iubeas.

Ibidem: Quem saluere uelim iubeas plurimum.

Horatius: Rufum saluere iubemus.

¶ INTEGRER.

Non minimū (ut reor) interest literariæ Reipub. agnoscere & hoc nomen Integer, quid interiore sensu significet: quod incuria & negligentia diu fuit ab omni propè usu remotum. Est enim integer aliquādo quod ualidum, firmum, uegetum, sobrium: Cuius contrarium est fessum, faucium, uitiatum, languidum, uinosum: ut ex autoritatibus planum fiet.

Cicero pro Lutio Murena: Integrorū, & fortunatorū promissis faucios, & miseros credere non oportere.

Idem Attico: Eumq; uidi plane integrum.

Idem de natura deorum: Multo plura euenirent, si ad quietem integri iremus: nunc onusti cibo, & uino, perturbata & confusa cernimus,

Cæsar in commentarijs: Cum crebro integri defessis succederent.

Ibidem: Ut integri defessis succedant.

Ibidem: Non facile recentes, atq; integros sustinebant.

Ibidem: Integros defatigatis submittens.

Cornelius Celsus: Neq; enim hæc solū consyderanda sunt, sed etiam morbi genus quod sit, utrū superans, an deficiēs materia læserit: corruptum corpus sit, an integrum?

Titus Liuius ab Vrbe condita: Romanus integer, satiatusq; somno, productus in aciē, fessum stando, & uigilijs Volscum primo impetu perculit.

E Horatius:

Horatius:

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia natus
 Illis nullus erat: sed credo hac mente, quod hospes
 Tardius adueniens, uitiatum commodius, c̄p̄
 Integrum edax dominus consumeret.

Integrum, adubia, gelegē.

¶ INTEGER animi, uita, mentis.

Inde per translationem dici cœptum est, Integer uita, Inte-
ger animi, Integer mentis. *uprecht*

Cicero in arte Rhetorica: Integer animi fuisse demonstratur.

Horatius: Integer est animi.

Idem: Integer est mentis Damascippus.

Idem: Integer uita, scelerisq; purus.

¶ Sanguis etiam integer dictus est.

Plautus in Truculento: Adolefcens cum sis, tum cum est san-
 guis integer.

Vergilius: Vos o quibus integer æui Sanguis, ait.

Cornelius Celsus: Si sanguis crassus, & niger est, uitiosus est:
 si rubet, & pellucet, integer est.

¶ IN LOCO.

In loco, Modo hoc dicendi comprehendimus id esse, quod
 opportune, & captato (ut aiunt) tempore.

Terentius in Heautontimerumen. Eho laudas qui heros
 fallunt? Respondetur, in loco ego uero.

Horatius: Dulce est desipere in loco.

¶ IN manum conuenire.

E Penetralibus diui Ciceronis effodi nuper (meo iudicio)
 à paucis obseruatum, quid sit in manum conuenire. A
 quo dicendi modo tantum posterius abfuerunt, ut nulla eius
 modi

modi (quod legerim) extet memoria.

Cicero in Topicis: Si ita Fabiæ pecuniã legata est à uiro, si ei uiro materfamilias esset, si ea in manum non cõuenerat, nihil debetur. Genus est em̃ uxor. eius duæ formæ sunt, una matrumfamilias, hæ sunt quæ in manum conuenerunt: Altera earum, quæ tantummodo uxores habentur: qua in parte cum fuerit Fabia, legatum ei non uidetur.

Ibidẽ ab effectis rebus hoc modo: Cum mulier uiro in manum conuenit, omnia quæ mulieris fuerunt, uiri fiunt dotis nomine.

Idẽ pro L. Flacco: In manum, inquit, conuenerat, nũc audio, sed quæro, usu, an coemptione? usu non potuit: nihil enim potest de tutela legitima sine omnium tutorum autoritate diminui, coemptione omnibus autoribus.

Papinianus de uerborũ obligatione, lege: Ex ea parte: Mulier ab eo in cuius manũ conueniebat, stipulata fuerit ducta. quãuis mendum sit in plerisq; codicibus, qui in matrimonio, non in manum conueniebat, habent.

Boetius super Topicis Cice. Nunc de proposito uideam us exemplo. Vxoris species sunt duæ: una matrũfamilias: altera usu: sed cõmuni generis nomine uxores uocantur. Fit uero id sæpe, ut species eisdem nominibus nuncupentur, quibus & genera. Materfamilias uero esse non poterat, nisi quæ cõuenisset in manũ: hæc autem certa erat species nuptiarũ. Tribus em̃ modis uxor habebatur, usu, farre, coemptione. Sed cõfarratio solis pontificibus cõueniebat. Quæ aut in manũ per coemptionẽ cõuenerat, hæc matressfamilias uocabant: quæ uero usu uel farre, minime. Coemptio uero

certis solēnitatibus peragebatur, & sese in coemendo inuicem interrogabāt, Vir ita, an sibi mulier materfamilias esse uellet? illa respōdebat, uelle. Item mulier interrogabat, an uir sibi paterfamilias esse uellet? Ille respōdebat, uelle. Itaq; mulier uiri cōueniebat in manum, & uocabantur hæ nuptiæ per coemptionem, & erat mulier materfamilias uiro loco filia. Quam solennitatem in suis institutis Vulpia, exponit. Quidam igitur extremo iudicio omne Fabiæ uxori legauit argentum: siquidem Fabia ei non uxor tantum, uerum etiam certa species uxoris, id est materfamilias esset. Quæritur an uxori Fabiæ legatum sit argentū? Uxor Fabia subiectum est, legatum argentum prædicatum. Quæro igitur quodnam ex ijs argumentum sumere possim? quæ in quæstione sunt posita, ac uideo uxori duas inesse formas, quarum una tantum uxor est: altera materfamilias, quæ in manum cōuentione perficitur: quod si Fabia in manum non conuenit, nec materfamilias fuit: id est nō fuit ea species uxoris, cui argentum omne fuit legatum. Quocirca quoniā id quod de alia specie dicitur, in aliam dici nō conuenit. Cumq; Fabia præter eam speciem sit, quæ in manum cōuenerit, id est quæ materfamilias sit: & uir matrifamilias legauerit argentum: non uidetur Fabiæ esse legatū. Quomodo igitur, ut dictum est, an uxori Fabiæ omne argentum legatum sit? Subiectum uxor Fabia: Prædicatum uero legatum argentum. Argumentum ab eo quod est in ipso de quo quæritur: id est, ab eo quod est in uxore, de qua quæritur. Est aut in uxore, de qua quæritur, species uxoris, ea scilicet, quæ in manū non cōuenit, quæ ad eam affecta est.

Omnis em̄

Omnis enī species ad suū genus refert: id est omnis forma. Factum est igit̄ argumentū ab eo quod est in ipso, ab effectis à forma generis. Maxima propositio est, quod de una specie dicit̄, idem in alteram non conuenire.

¶ IMPORTVNVS. *ungesellich*

Importunus, præter manifestum sensum id obseruauit à bonis illis autoribus significare, quod detestandum aut execrandum.

Terentius in Andria: Importunitatem spectate aniculæ obsecro: quia compotrix eius est.

Horatius: Importuna tamen pauperies abest.

Cicero pro Cluentio: Repente est exorta mulieris importunæ nefaria libido.

Ibidem: Furere crudelis, atq; importuna mulier sibi nequaq̄ ut sperasset ea, quæ cogitasset.

Ibidem: Quem propter animi importunitatē nemo recipere tecto, nemo audire, nemo alloqui, nemo respicere uellet.

Idem de prouin. consul. Propter illud insigne scelus eorum, & importunam in me crudelitatem.

Idem pro P. Sextio: Duo importuna prodigia, quos egestas, quos æris alieni magnitudo, quos leuitas, quos improbitas Tribuni plebis constrictos addixerat.

Ibidem: Sed putauit tamen coniuratorum copias ueteres, & effusam illam, ac superatam Catilinæ manum importunā, nouo duce renouatam.

Idem in Pisonem: Facio iniuriam fortissimo uiro mortuo, qui illum cuius paucos pares hæc ciuitas tulit, cum hac importuna bellua conferam.

E ; Idem

Idem pro Cluentio: Huius importunitatem matris à filij capite depellite.

Idem de Amicitia: Quanq̃ miror pro illa superbia, & importunitate, si quempiam amicum habere potuit.

Idem in Catilinam: Egredere cum importuna sceleratorum manu.

Ibidem: Quis deniq̃ ita aspexit, ut perditum ciuem, ac non potius importunissimum hostem?

Ibidem: Mihi quidem importunus, ac ferreus, qui non dolorem cruciatu leniret.

Idem in Verrem: Istius immanis, atq̃ importuna natura.

Ibidem: Furor enim quidam sceleris, & audaciæ comes, istius effrenatum animum, importunamq̃ naturã tantã oppressit amentia.

Ibidem: Nunc autem ne post abitum quidẽ huius importunissimæ pestis quisq̃ reperiret, qui sua uolũtate araret.

In Anto. Tu illarum ædium dijs penatibus os importunissimum ostendere ausus es?

Ibidem: Nõ possum æquo animo uiderere tam importunos, tam sceleratos hostes.

Ibidem: Quin nulla societas cum illa importunissima bellua esse posset.

Idem pro Rabirio perduellione: Te ex illa crudeli, importuna, non Tribunitia actione, sed Regia, meo consilio, uirtute, autoritate esse depulsum.

Idem contra Rullum: Ut intelligatis ad certorum hominũ importunam auaritiã, hoc populare legis Agrariæ nomen esse quæsitum.

Ti. Li. ab urbe condita: Quæ crudelissimi, & importunissimi tyranni scelera in oppressos ciues adunt.

Ibidem: Importunos decem uiros iniunxisse, ut perennem militiam facerent.

Vergilius: Bellum importunum ciues cum gente deorum, Inuictisq; uiris geritis.

Ouidius: Scilicet omne sacrū mors importuna prophanat.

Cicero de natura deorum: Varius homo importunissimus perijit: quia Drusum ferro, Metellū ueneno sustulerat.

Idē pro P. Silla: Ita q; P. Silla hoc importunissimo tum honoris, tum calamitatis socio, atq; comite, & secundas fortunas amittere coactus est.

Ibidem: Repente ista tanta importunitas inauditi sceleris exarsit.

Idē pro rege Deiotaro: Cuius tantæ importunitatis omnium gentium, atque omnis memoriæ clarissimum lumen extinguere.

Idem: Qua senatui gratias agit post reditum suum: si modo uultum importunum in forum detulisset.

Idem ad Pontifices: Quæritur etiā importuna pestis ex ore impurissimo.

Idē pro Lutio Murena: Illa pestis immanis, importuna Catilinæ prorumpet, qua poterit.

Idem de responsis Aruspicum: Videbam illud scelus tam importunum.

¶ IN hunc diem, in hunc annū, in hanc horam:

Quod aliqui, pro hoc die, pro hoc anno, pro hac hora inepte dicūt: Antiqui illi in hūc diem, in hūc annū, in hanc horam

hanc horam dicebant. Similiter quod dicunt, Pro die crastino, pro perendino, pro uno anno: Illi, in crastinum, in perendinum, in annum dicebant. modi dicendi sunt ueterum illorum elegantissimi.

Plau. in Stico: Alium conuiuam quærito in hunc diem tibi.
Ibidem: Nunquæ ædepol uiuum quisquæ in crastinum prospiciet diem.

Ibidem: Nam illi heri me uocauerant in hunc diem.

Idem in Trinummo: Licet tu in perendinum paratus sis.

Cato de re rustica: Si quid desit in annum ut comparetur.

Cicero in Verrem: Ei locus ille, atque honos in illum annum ita deberi putabatur.

Titus Liuius ab urbe condita: Designati cōsules in eum annum fuerant.

Ibidem: Ut ludi in statutum diem nouarentur.

Ibidem: Vtrum in unum annū creati sint?

Ibidem: Exercitus in annum decreti.

Ibidem: In unum annum uouebant.

Ibidem: Qui prætor in eum annum creatus erat.

Ibidem: Magistratibus in annum creatis.

Ibidem: Decemuir in annum creatus.

Ibidem: Stipendium exercitui ab hoste in eum annū pensum.

Ibidem: Induciæ in annos xl. petentibus datæ.

Ibidem: Inducias in xxx. annos impetrarunt.

¶ IN diem. .vā daege to daghen. vel. tem daege

Quod autem inepte dicunt, De die in diem, uel de hora in horam, de anno in annum: ueteres in diem, in horā, in annum dicebant.

Cicero

Cicero in Oratore: Si barbarorum est in diem uiuere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.

Idem in Philip. Iam iam minime miror te ocium perturbare, nō modo orbem odisse, sed etiam lucem: cum perditissimis latronibus nō solum de die, sed etiam in diem uiuere.

Ibidem: Cum seruitute premeremur, & in diem malum cresceret.

Idem in Tusculanis: Nos in diem uiuimus.

Horatius: Ille potens sui, latuſq; deget,

Cui licet in diem dixisse uixi.

T. Liuius de bello Punico: In diem raptō uiuit.

Ibidem: Nihil ex raptis in diem com meatibus superabat.

Ibidem: Qui fenescit in dies.

Hircius in cōmen. Vt omnes in dies, horaſq; parati essent.

Cicero in Philippicis: Qui in horam uiuerent.

Horatius: Si te grata quies, & primam somnus in horā

Delectat.

Idem: Et prouisæ frugis in annum: Copia.

Vulpianus locati & conducti, lege, Sed addes. Si quis eum in annum habitationem conduxisset, pensionem totius anni dederit.

Paulus de Vſufructu, & habitatione, lege, Fundi: Vſulegato licebit uſuario ex fæno, quod in annum duntaxat ſufficiat, capere.

¶ IN SINGVLOS DIES. *yder daegen*

Quod dicunt, ſingulis diebus, aut per ſingulos dies, ſingulis annis, aut per ſingulos annos, peruerſo dicendi modo: illi ueteres, in ſingulos dies, in ſingulos annos dicebant.

F Varro

Varro libro secundo rerum rusticarum: Decem sibi in dies singulos denarios dare audiuiisset. & subdit: Se capturum de prædio in dies singulos denarium mille.

Cicero Torquato: Illa in dies singulos magis, magisque opinio hominum confirmatur.

Idem Attico: Sed cura, ut excuset morbi causa in dies singulos.

Idem in Catilinã: Crescite in dies singulos hostiũ numerus.

Lepidus ad Pontifices Max. Iam in dies singulos eius copiae minuuntur.

Vulpianus quando dies, lege, Quancũ: Sicui in menses, uel in dies, uel in annos singulos quid legetur.

Iabolenus locati & conducti, lege: Quod si locaui opus faciendum, ita ut pro opere redemptori certã mercedem in dies singulos darem.

T. Liuius ab urbe condita: Ludi in singulos dies instaurati.

Varro de lingua Latina: Ducere debet Dictator & Cõsul in singulos annos.

Cicero in Verrem: Syracusis lex est de religione, quæ in annos singulos Iouis sacerdotem sortito capi iubeat.

Vulpianus de usufructu, lege, Iulianus: Si forte usufructus in annos singulos fuerit legatus.

Marcellus de mortis causa donatio. Mortis causa donatio constitui potest, ut quis stipuletur in annos singulos, quoad uiueret.

Idem eodem titulo, lege, Senatus: Si quis mortis causa in annos singulos pecuniam stipulatus est.

Titus Liuius ab urbe condita: Quæ bina milia æris in annos singulos

singulos penderent.

Hircius in commentarijs. xxx. centenjs milibus ponderibus olei in annos singulos mulctat.

T. Liuius ab urbe condita: Vt in singulas horas capite dimittes tuo.

Plancus Cicero. Facere non possum, quin in singulas res, meritâq; tua tibi gratias agam.

¶ IN paucos dies, in duos menses, in quintum annum.

QVod dicunt, pro paucis diebus, pro duobus mēsis, pro quinto anno: Illi, in paucos dies, in duos menses, in quintum annum dicebant. *weymige dagelack. tibe maentlanck.*

T. Liuius ab urbe condita: Obsidio in loco nudo, atq; inopi uix in paucos dies tolerabilis erat.

Ibidem: In duos menses induciæ factæ.

Idem de bello Punico: Dictatorem in sex menses dixit.

Idem de bello Macedonico: Naues in diem tertium expedi ri iubet.

Ibidem: Conuentum in diem tertium edicit.

Idem ab urbe condita, Ludos, quos Torquatus dictator in quintum annum uouisset.

¶ IN primam diem, in primam horam.

Quod usq; ad eam diem, usq; ad primam horam, ad unum annum, uel pro uno anno: dicunt ueteres, ad eam diem, in primam horam, in annum dicebant.

*bis tot dem dage
bis tot eyner vre*

T. Liuius ab urbe condita: Quorū legibus ad eā diē uiuerēt.

Ibidem: Victoriā quantā nemo ad eam diem pepererat.

Idem de bello Punico: Ad eam diem, ut terra, mariq; rem gereret.

Ibidem: Quæ bella gesta ad eam diem essent.

¶ AD DIEM. Ad annum.

Quod ad præfixam diem, præordinatam barbare dicunt, ueteres simpliciter Ad diem dicebant. *tot demc dagge.*

Cicero Caninio: Quin ad diem decedam.

Idem de finibus bonorum & malorum: An id exploratum cuiq̃ potest esse, quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad uesperam.

Idem in Verrem: Quâdo ille frumentum quod deberet, nō ad diem dedit?

T. Liuius de bello Punico: Neq̃ frumentum ad diem dari.

¶ IN MILITEM, in capita, in naues.

Quod dicunt, pro quolibet milite, pro quolibet iugero, pro singulis ciuitatibus, pro singulis capitibus, pro singulis nauibus, p̃ singulis peditibus, uel per singulos pedites: Illi ueteres, in militem, in iugerū, in ciuitates, in capita, in naues, & huiusmodi dicebant.

Cicero in Verrem: Describat censores binos in singulas ciuitates boum.

Varro de re rust. In cētum sues, decem uerres satis esse putant.

Ibidem: Villatico gregi in fundum satis esse duos canes.

Ibidem: Illud ferè omnes in Epiro facimus, ne minus habeamus in centenas oues singulos homines.

Titus Liuius ab urbe condita: Mulcta quingenū æris in singulas ciuitates imposita.

Ibidem: Frumentum Melianum assibus in modios æstimatum plebi dimisit.

Cicero

*yderem zuytē
yderem morgē lādes
yder stat
y d' hoest
y d' schiep*

Cicero in Verrem: Pro frumento in modios singulos duodenos, sextertios exegisse.

Ibidem: Si ostendo minus tribus Medinnis in iugerum neminem dedisse decumæ, concedes opinor, ut cum decumanus fructus arationis perceptus sit, neminem minus tribus decumis dedisse.

Cæsar in commē. In capita singula seruorum, ac liberorū tributum imponebatur.

Titus Liuius ab urbe condita: Legatis in singulos dona, ne minus quinum miliū æris redderentur.

Ibidem: Congij olei in uiros singulos dati.

Ibidem: Aeris signati quina milia in singulos patreſſfamiliaæ relinquamus.

Ibidem: Singulis in militem tunicis imperatis.

Titus Liuius de bello Macedonico: Quod precium in capita statuisset.

Idem ab urbe condita: Prorogatum in annum Imperiū est.

Ouidius ad Corinnam:

Sic mihi durat amor, longoſq; adoleſcit in annos.

Vergilius: Felix forte tua, neq; in hunc ſeruata dolorem.

Idem: Bina boum uobis Troia generatus Aceſtes,

Dat capita in naues.

¶ QUOTANNIS, & ſingulis annis.

Obſeruanda quoq; differentia eſt inter quotannis, & ſingulos annos, quotidie, & in dies ſingulos: quem modum dicēdi diuini illi ueteres non ſine euidenti ratione diſtinxerūt.

Quotidie enim, & quotannis tempus & ſpaciū cōtinuum ſignificat: In dies uero ſingulos, & in ſingulos annos

all daegs. all yaers.

*beſcheydene daghe
beſcheydene yae*

non continuatum spacium, aut perpetuum, sed per interualla dierum & annorum secretū tempus. cognoscetur ab ijs, qui infra scriptas autoritates diligenter attenderint.

Cicero Attico: Quotidie, uel potius in dies singulos breuior-
res literas ad te mitto.

Vulpianus de tritico, uino &c. lege: Ex eo. Hæres meus amphoras decem quotannis in annos singulos dato.

Iabolenus de fundo instructo, lege: Legatum: Vini falerni, quod domi nascetur quotannis in annos singulos binos culleos heres meus Titio dato.

¶ IRE in sententiam, ire in alia omnia.

yn de meynūge treden.

IRE in sententiam, ire in alia omnia, hoc significat quo plerique dicunt consentire in sententiam, & in alia omnia. Qui dicendi modus trāslatus est à discessione, uel pedum itione. Cū enim suffragia rogabantur, & res erat, quæ omni- bus placebat, pedibus ibant in sententiam, uel discessione, quod idem erat.

Cicero Lentulo: Perspiciebant enim in Hortensij sententiā multis partibus plures ituros, quæ apte Volcatio assentiret.

Ibidem: Frequentes ierunt in alia omnia.

Idem Planco: Frequens eū senatus reliquit, & in alia omnia discessit.

Titus Liuius ab urbe condita: Omnes in eā sententiā ierūt.

¶ INSOLENS. *ungelictich*

INsolens, non solum id est, quod raro significato temerarium demonstrat, & audacem: sed insuetū, qui id de quo dicitur facere non solet.

Cicero ad Atticum: Quid tu Athenas insolens?

Idem

Idem de arte Rheto. Deinde natura eius euenire uulgo so-
leat, an insolenter, & raro.

Idem pro rege Deiotaro: Moueor etiã loci ipsius insolẽtia.

¶ LAPIDE quadrato ædificare.

Lapide quadrato ædificare quid sit, planum est eo ipso
uerbo: Sed sensum habet recõditum, alium atq; in su-
perficie ostendit. Est em̃ lapide quadrato ædificare, nõ ue-
re quadratis lapidibus, sed sectis, & expolitis, etiã si nõ sint
uere quadrati: modus est loquendi illorum ueterum.

¶ LAPIDE structili, aut cementitio, uel structura, aut
ruderatione ædificare.

Lapide autem structili, aut cementitio, uel structura, aut ru-
deratione ædificare, paulo etiam est remotius ab aperta in-
telligentia. Est enim lapidibus ædificare nõ quadratis, uel
sectis, aut ad lineam, uel perpendiculum collocatis: sed mi-
nutis, concisisq; frustulis, quæ cimenta dicuntur. Ea ædifi-
cia, uel pro uulgaribus tenuiq; populo fiebant, uel in ma-
gnis potentiorum ædificijs lapides illi structiles siue cemẽ-
titi in medijs parietibus, ueluti pro farcimine, aut medulla
ponebatur: superinducebaturq; postmodum incrustatio,
uel marmoris, uel alterius lapidis speciosi. Quod autem ce-
menta non sint (ut multi putant) omnia quæ ad murũ con-
ficiendum faciunt, sed tantum sint lapidum ut dixi fragmẽ-
ta, subiiciam de hoc autorũ bonorũ loca aliqua manifesta.

Cementũ

Vitruuius: Incerta uero cimenta alia super alia sedentia, in-
ter seq; imbricata, non speciosam, sed firmiorem, quàm re-
ticulata præstant structuram.

Idem: Quibus autem locis hæ copiæ non sunt, cimenta mar-
morea,